

3.1. Kopiranje ili krađa

Vaše dijete digitalni je građanin koji se računalom koristi možda bolje i od vas te poznaje i iskorištava sve mogućnosti interneta: zabavu, obrazovanje, informiranje, komuniciranje... No nemojte biti sigurni da je ono upoznato sa svim ograničenjima i opasnostima na koja tada može naići.

Neznanje ga može skupo stajati i stvoriti njemu i vama velike probleme. Djeca svakodnevno pišu referate, članke, blogove, izrađuju plakate ili prezentacije, snimaju videa i slično i pritom se koriste različitim pisanim materijalima, fotografijama i videoisječcima. Problem je taj što ne razmišljaju odakle sve te informacije na internetu, jesu li besplatne i tko je njihov izvorni autor te imaju li se uopće pravo njima koristiti ili je za to potrebna neka vrsta dozvole.

Mnogi materijali na internetu imaju zaštitu, što znači da su kreativan rad svoga autora. To možemo usporediti sa slikarom i slikom: svaki slikar svojim potpisom daje oznaku slici koju je naslikao. Time je ta slika njegov autorski rad.

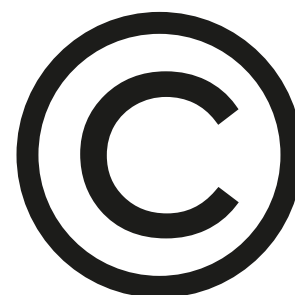
Autorski rad svaki je kreativni rad kojemu je autor poznat (ime i prezime autora, datum nastanka djela ili njegove objave). Autorstvo se u realnome svijetu dokazuje potpisom autora.

Autorsko pravo je pravo koje štiti prava stvaratelja (slikara, kipara, književnika, glazbenika, znanstvenika...) nekoga kreativnog rada, tako da osoba koja želi kopirati, dijeliti ili koristiti se tim radom mora tražiti dopuštenje za to. Većina toga što se nalazi na internetu, a može se kopirati, lijepiti, preuzimati ili dijeliti, zaštićena je autorskim pravom.

Pogledajte video *Čije je ovo?*, petzanet.HR/Modul3/poveznice.

Navedeni video govori o odgovornome ponašanju pri korištenju tuđim kreativnim radom na internetu. Bitno je potaknuti dijete na razmišljanje o autorskom pravu i načinima odgovornoga postupanja s tuđim kreativnim radom.

Autorstvo kreativnih radova u digitalnome obliku, osim imena i prezimena autora te datuma nastanka ili njegove objave, dokazuje se tzv. *copyright* znakom. Ako se želimo koristiti takvim radom, potrebno je tražiti dopuštenje izvornoga autora, u protivnome bismo mogli biti kažnjeni.

3.1. Kopiranje ili krađa

Copyright znak je oznaka autorstva nekoga kreativnog rada objavljenoga na internetu.

Pri upotrebi materijala s interneta potrebno je:

1. provjeriti tko je autor
2. dobiti dopuštenje za korištenje
3. navesti ime autora
4. kupiti materijale (ako je potrebno)
5. koristiti se njima odgovorno.

Dijete treba upozoriti na oprez pri preuzimanju tuđega kreativnog rada bez navođenja izvornoga autorstva. Kad se koristi tekstom, fotografijama, audioisječcima ili videoisječcima s interneta, vrlo je bitno provjeriti tko je autor preuzetih materijala i tražiti dopuštenje za korištenje.

Plagiranje je čin prisvajanja ili kopiranja tuđega pisanog, umjetničkog ili drugog kreativnog rada za svoj vlastiti, bilo djelomice ili u cijelosti, bez navođenja izvornoga autorstva ili izvornika.

Pravedno korištenje (*fair use*) je pravo korištenja manje količine nekoga autorskog rada zaštićenoga autorskim pravima bez dopuštenja.

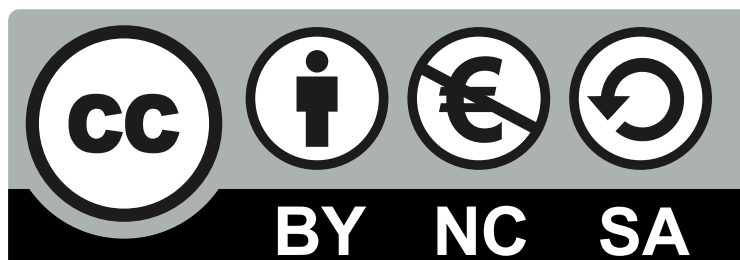
Još je jedan oblik neodgovornoga ponašanja na internetu: namjerno i neovlašteno umnožavanje i distribuiranje tuđega autorskog rada. Djeca često skidaju videosadržaje (filmovi), audiosadržaje (glazbeni uradci, tj. pjesme), videoigre i sl. Ako ne traže dopuštenje za svoju aktivnost, to se naziva krađa.

Piratizacija je svaka neovlaštena upotreba (krađa) zaštićenoga autorskog djela preuzimanjem ili kopiranjem s ciljem prodaje i zarade, a bez odobrenja autora toga djela.

Piratski proizvod neovlašteno je umnožen primjerak djela zaštićenoga autorskim pravom.

Piratizacija se događa na internetu kad osoba neovlašteno preuzima („skida“) igre, filmove, glazbu, fotografije i sl. Često je kvaliteta piratskih proizvoda lošija od originala, ali su oni i mnogo jeftiniji.

3.1. Kopiranje ili krađa

Piratizacija ima vrlo negativne posljedice. Naime, ako se ne proda dovoljan broj kopija kojega digitalnog autorskog rada, npr. videoigre, iduće igre neće biti. Neće više biti moguća ni piratizacija jer nema originala. A originala nema jer nema razvojnoga tima. Razvojnoga tima nema jer nema novca za njegovo plaćanje. Novca pak nema jer se najveći broj kopija distribuirao piratskim kanalima. Takvi su postupci ilegalni, a time i kažnjivi (novčana ili zatvorska kazna), pa je zato važno promišljeno i odgovorno postupati pri preuzimanju materijala s interneta. Nužno je razgovarati s djetetom i objasniti mu što se može dogoditi ako se ne bude pridržavalo pravila za korištenje tuđim autorskim radom.

Na ovoj internetskoj stranici upoznajte Creative Commons licence koje štite autorski rad: creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/hr/.

Creative Commons (CC) američka je neprofitna organizacija koja se zasniva na tome da proširi raspon kreativnih radova dostupnih drugima da se legalno koriste i dijele.

Creative Commons licenca je vrsta ugovora koji štiti određeni autorski rad. Autorski je rad zaštićen autorskim pravom i ponuđen pod uvjetima licence, što znači da kad se koristi određenim autorskim radom, prihvaća se i pristaje na uvjete i odredbe koje sadržava licenca. Svako korištenje autorskoga rada koje odstupa od dopuštenoga licencom zabranjeno je.

search.creativecommons.org/?lang=hr – internetska je stranica tražilice na kojoj se možete, zajedno sa svojim djetetom, slobodno koristiti slikama, videima, glazbom, medijskim i mrežnim sadržajima te ih kopirati, lijepiti, preuzimati, preoblikovati, dijeliti...

Obiteljske aktivnosti

Razgovarajte sa svojim djetetom o važnosti odgovornoga ponašanja pri preuzimanju različitih materijala na internetu. Naučite ga da cijeni i poštuje tuđi kreativni rad. Upozorite ga i na posljedice koje se mogu dogoditi ako ne poštuje uvjete licence koja štiti autorski rad i određuje uvjete njegova korištenja.